

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING INTELLEKTUAL,
IJTIMOIY-EMOTSIONAL VA JISMONIY TARBIYA INTEGRATSIYASI
ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO'LLARI**

Xojimurotova Shoxsanam Isroilovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

“Maktabgach ta'lim” yo'nalishi talabasi

Email: shoxsanamxojimurotova@gmail.com

Tel: +998889912333

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishini birlashtiruvchi kompleks yondashuvning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kompleks rivojlanish bolalarning muvozanatli shaxs sifatida shakllanishiga, maktabga tayyorgarlik darajasini oshirishga va ta'lim samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi. Maqolada intellektual, ijtimoiy-emotsional va jismoniy rivojlanishni ta'minlash yo'llari va pedagogik takliflar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, kompleks rivojlanish, intellektual rivojlanish, ijtimoiy-emotsional rivojlanish, jismoniy rivojlanish, pedagogik texnologiyalar

**ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПОСРЕДСТВОМ
ИНТЕГРАЦИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО, СОЦИАЛЬНО-
ЭМОЦИОНАЛЬНОГО И ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ**

Аннотация: В статье анализируется значение комплексного подхода к развитию интеллектуальных, социально-эмоциональных и физических навыков у детей дошкольного возраста. Исследования показывают, что

комплексное развитие способствует формированию гармоничной личности, повышению готовности к школе и улучшению эффективности образовательного процесса. В статье рассматриваются пути обеспечения интеллектуального, социально-эмоционального и физического развития, а также педагогические рекомендации.

Ключевые слова: *Дошкольное образование, комплексное развитие, интеллектуальное развитие, социально-эмоциональное развитие, физическое развитие, педагогические технологии*

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF PRESCHOOL CHILDREN THROUGH THE INTELLECTUAL, SOCIO-EMOTIONAL, AND PHYSICAL EDUCATION INTEGRATION

Abstract: *The article analyzes the importance of a comprehensive approach to the intellectual, social-emotional, and physical development of preschool children. Research shows that comprehensive development contributes to the formation of a balanced personality, improves school readiness, and enhances the effectiveness of the educational process. The article highlights ways to ensure intellectual, social-emotional, and physical development, as well as pedagogical recommendations.*

Keywords: *Preschool education, comprehensive development, intellectual development, social-emotional development, physical development, pedagogical technologies*

Kirish: Bugungi kunda jamiyat taraqqiyotining eng muhim omillaridan biri — bu barkamol avlodni tarbiyalashdir. Shu sababli maktabgacha ta'lim tizimi bolalarning har tomonlama, ya'ni intellektual, ijtimoiy-emotsional va jismoniy jihatdan kompleks rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan yondashuvni talab etadi. Maktabgacha yosh -shaxs shakllanishining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, bu davrda bola tafakkuri, hissiyoti va harakat faoliyati jadal rivojlanadi. Shu bois

ta'lim-tarbiya jarayonida bolaning barcha rivojlanish yo'nalishlarini uyg'unlashtirish zarurdir.

Maktabgacha ta'limda kompleks rivojlanish deganda, bolaning aqliy salohiyati, hissiy holati va jismoniy faolligini bir butun jarayon sifatida rivojlantirish tushuniladi. Bunda ta'lim-tarbiya ishlarini tashkil etishda integratsion yondashuv muhim o'rin tutadi. Chunki faqat bilim berish bilan cheklanmasdan, bolada ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish, hissiy barqarorlikni rivojlantirish, sog'lom turmush tarziga o'rgatish ham zarurdir.

Asosiy qism: 1. Bolalarning intellektual rivojlanishini ta'minlash yo'llari

Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi ularning tafakkuri, mantiqiy fikrlash, bilimni qabul qilish va mustaqil tahlil qilish qobiliyatlarini shakllantirishdan iborat. Ushbu rivojlanish bosqichi bolalarning so'z boyligi, diqqatini jamlash, xotira va tafakkur tezligini oshirishga yordam beradi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, interfaol o'yinlar va ijodiy mashg'ulotlar bolalarning bilim olish jarayonini samarali qiladi (Islomova, 2020).

Intellektual rivojlanishni ta'minlashda o'yin asosidagi metodlar alohida ahamiyatga ega. Masalan, "Kim tez topadi?", "Ranglar va shakllar bilan o'yinlar", "Mantiqiy jumboqlar" kabi mashg'ulotlar bola fikrlashini tezlashtiradi va muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, "fikrlar xaritasi", "klaster" va "aqliy hujum" kabi innovatsion texnologiyalar maktabgacha ta'limda qo'llanilishi bolaning ijodiy fikrlash doirasini kengaytiradi.

Tarbiyachi intellektual rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda differensial yondashuvni qo'llashi zarur. Har bir bola o'zining bilish darajasi, qiziqish sohasi va rivojlanish sur'ati bilan ajralib turadi. Shu sababli individual yondashuv orqali mashg'ulotlarni bolaning imkoniyatlariga moslashtirish samaradorlikni oshiradi.

Bundan tashqari, tajriba va kuzatish mashg'ulotlari ham intellektual rivojlanishda muhim. Masalan, "Tabiatni kuzatish", "Oddiy tajribalar", "Ranglar bilan tajriba" kabi mashg'ulotlar bolada ilmiy fikrlash, sabab-natija munosabatlarini tushunish va mustaqil o'rganish qobiliyatini shakllantiradi.

2. Ijtimoiy-emotsional rivojlanishning ahamiyati

Ijtimoiy-emotsional rivojlanish bolalarning hissiyotlarini tushunish, ularni boshqarish, boshqa bolalar bilan muloqot qilish va jamoa ichida o'z o'rnini topishga qodir bo'lishini ta'minlaydi. Shu jihatdan maktabgacha yoshda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun muhim hisoblanadi (Rahmonova, 2021).

Bu rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda ijodiy va o'yinli mashg'ulotlar eng samarali vositalardan biridir. Masalan, "Hissiyotlar kartasi", "Do'stingizga yordam bering" va "Birgalikda quramiz" kabi mashg'ulotlar bolalarga o'z his-tuyg'ularini ifoda etishni o'rgatadi, hamdardlik va hamkorlik tuyg'usini shakllantiradi.

3. Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish.

Jismoniy rivojlanish bolaning kompleks kamolotida asosiy rol o'ynaydi. Sog'lom tana bilan bola nafaqat o'qish va ijodiy faoliyatda samaraliroq bo'ladi, balki ijtimoiy va hissiy jihatdan ham barqaror bo'ladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ertalabki badantarbiya mashg'ulotlari, harakatli o'yinlar, musobaqalar va raqs mashg'ulotlari alohida ahamiyatga ega.

Masalan, "Estafeta o'yini", "Rangli yo'lak", "Sport estafetalari" va "Raqsli gimnastika" kabi mashg'ulotlar bolalarda muvozanat, tezlik, koordinatsiya va chidamlilikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, jismoniy faoliyat bolaning intellektual va emotsional rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari bolalarning sog'lom turmush tarziga o'rgatilishi uchun ham imkoniyat yaratadi. Masalan, sog'lom ovqatlanish, gigiyena qoidalar va toza havo sharoitida o'tkaziladigan mashg'ulotlar bola salomatligini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, jismoniy mashg'ulotlar bolaning o'zini boshqarish, intizom va o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirishiga yordam beradi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning kompleks rivojlanishi — intellektual, ijtimoiy-emotsional va jismoniy jihatlarni uyg'unlashtirish orqali ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishning ahamiyati tahlil qilindi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalarning faqat intellektual

rivojlanishiga e'tibor qaratish yetarli emas; ularning hissiy barqarorligi, ijtimoiy ko'nikmalari va jismoniy salomatligi ham birdek rivojlanishi lozim.

Intellectual rivojlanish bolalarning tafakkuri, mantiqiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. Ijtimoiy-emotsional rivojlanish esa bolalarga boshqalar bilan muloqot qilish, hissiyotlarini boshqarish va jamoada hamkorlik qilish imkonini beradi. Jismoniy rivojlanish bolalarning harakat koordinatsiyasi, chidamliligi va sog'lom turmush tarzini rivojlantiradi. Shu tarzda, kompleks yondashuv bolalarda muvozanatli rivojlanish, ijodiy fikrlash va o'zini baholash ko'nikmalarini shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Islomova, M. (2020). Maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishi: nazariya va amaliyot. Toshkent: O'zbekiston pedagogika universiteti.
2. Rahmonova, D. (2021). Bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi va pedagogik texnologiyalar. Toshkent: O'zbekiston milliy kutubxonasi.
3. Karimov, A. (2019). Innovatsion metodlar maktabgacha ta'limda. Pedagogika ilmiy jurnali, 3(12), 45–52.
4. UNICEF. (2018). Early Childhood Development: A Global Perspective. New York: UNICEF Publications.
5. National Association for the Education of Young Children (NAEYC). (2020). Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs. Washington, DC: NAEYC.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2019). Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida. Toshkent.